Przedpłata wraz z przesełką pocztową na 1874 r. wynosi 4 zł. a. w.

ZWIĄZEK.

Pismo tygodniowe.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Akademickiéj l. 5.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych dla Galicji i W. ks. Krakowskiego

wychodzi co sobotę w objętości pół arkusza.

Nr. 38. **Sobota** dnia 7. listopada 1874. **I. rocznik.**

Źródła kredytu
dla towarzystw zaliczkowych.

(Dr. T. S.) Towarzystwa zaliczkowe, jeżeli mają odpowiedzieć swemu zadaniu, muszą mieć do rozporządzania oprócz własnych funduszów, t. j. oprócz udziałów członków i funduszu rezerwowego, także fundusze obce, bądź to ulokowane w kasie towarzystwa jako wkładki oszczędności, bądź też uzyskane tytułem pożyczek zaciągniętych od instytucyi finansowych. Gdyby towarzystwo ograniczało się na operowanie funduszem własnym, rezultat jego działalności byłby bardzo nieznaczny, a procenta pobrane zaledwie wystarczyłyby na pokrycie administracyjnych wydatków. Ściągając obce fundusze i rozdzielając takowe na pożyczki między swych członków, towarzystwo staje się pośrednikiem między publicznością, składającą grosz zaoszczędzony z jednéj, a żądającymi kredytu z drugiéj strony, — a jeśli to źródło niewystarcza, udaje się do pierwszorzędnych instytucyi finansowych, niedostępnych dla pojedynczych członków towarzystwa, lecz otwierających chętnie kredyt towarzystwu, jako instytucyi na solidarnéj poręce opartéj, i zaczerpniętym z tych instytucyi kredytem zaspokaja potrzeby swoich członków. — W ten sposób dopiero towarzystwo może uczynić zadość swemu zadaniu, może zaopatrzyć wszystkich członków kredytem odpowiednim, a nadto może zrealizować zysk, wynikający z różnicy między procentem pobieranym od pożyczek a procentami opłacanymi od wkładek oszczedności i od kredytu w instytucyach finansowych zaczerpniętego.

Zachodzi pytanie, w których instytucyach finansowych mają towarzystwa szukać kredytu? — Odpowiedź — że w instytucyach udzielających kredyt najtańszy, nie może być wystarczającą, ponieważ doświadczenie poucza, że nie wszystkie instytucye chętnie udzielają kredytu towarzystwom zaliczkowym; — owszem, bardzo często natrafiają towarzystwa na znaczne trudności w tym względzie, a mianowicie w bankach, które dość niechętnie wchodzą w stosunek z towarzystwami, przewidując, że zakłady te, dziś jeszcze słabe i w skromnym zakresie działające, wkrótce wyróść mogą na poważnych współzawodników.

Mamy jednak oprócz banków także instytucye oparte na zasadzie wzajemności i publicznego pożytku jak kasy oszczędności, towarzystwo kredytowe, towarzystwo ogniowe, które od pokrewnych im towarzystw zaliczkowych współzawodnictwa lękać się nie potrzebują, a mają niejako moralny obowiązek ze swoich funduszów, przeznaczonych dla publicznego pożytku, wspierać świeżo powstałe i dopiero rozwijające się towarzystwa zaliczkowe.

W Galicyi jednak, oprócz krakowskiego Towarzystwa ogniowego, któremu należy się powszechne uznanie za podjęcie inicyatywy w zakładaniu towarzystw zaliczkowych i wspieranie świeżo powstałych swemi funduszami — żadna z wymienionych powyżéj instytucyi na wzajemności opartych nie poczuła się do obowiązku wsparcia rozwoju stowarzyszeń bądź to przez otwarcie im kredytu, bądź też przez powierzenie im części swoich rozporządzalnych funduszów.

Lwowska kasa oszczędności dopiero w roku bieżącym udziela towarzystwom zaliczkowym kredytu, i przeznaczyła na ten cel, dla wszystkich towarzystw naszego kraju, sumę 150.000 zł., która dotąd niestety zaledwie w trzeciéj części została wyczerpaną. Niewiadomo nam wcale, czyli inne kasy oszczędności poszły za przykładem lwowskiéj. W każdym razie mamy słuszny powód użalać się, że lwowska kasa oszczędności dopiero w czwartym roku od rozpoczęcia ruchu stowarzyszeń zaliczkowych uznała je jako godne kredytu.

Inaczéj tę sprawę pojmują w Warszawie. Powstały tam prawie równocześnie dwa stowarzyszenia zaliczkowe— mianowicie w r. 1870 kasa pożyczkowa przemysłowców, a w r. 1871 towarzystwo wzajemnego kredytu.

Kasa pożyczkowa, założona w celu dostarczania kredytu uboższym rękodzielnikom i przemysłowcom, natychmiast po zawiązaniu zyskała tak wszechstronne poparcie, że rezultat jéj działań przewyższył wszelkie najśmielsze oczekiwania. W pierwszym roku istnienia udzieliła członkom pożyczek w wysokości blisko miliona rubli. I nie dziw, — skoro nietylko wszędzie otwarto jéj kredyt, ale nadto publiczność tyle wnosiła gotówki, że kredyt bankowy stał się zbytecznym, a kasa już w drugim roku istnienia wszystkie potrzeby członków zaspokajała wkładkami przez publiczność wpłaconemi.

Towarzystwo wzajemnego kredytu, którego działalność obejmuje daleko szerszy zakres, a przedewszystkiem eskontowanie weksli i udzielanie kredytu w rachunku bieżącym ma na celu, znalazło u instytucyi pomoc tak potężną, że od razu rozwinęło się znakomicie, i już w pierwszym roku istnienia wykazało obrót kasowy 19 milionów rubli. Tak olbrzymi wzrost tego towarzystwa był możebnym tylko skutkiem wsparcia pokrewnych instytucyi — a mianowicie towarzystwo kredytowe ziemskie ulokowało w kasie towarzystwa wzajemnego kredytu sumę 408.719 rubli (przeszło 600 tysięcy guldenów austr.) a towarzystwo kredytowe miasta Warszawy, jakkolwiek świeżo powstałe, ulokowało sumę 54.380 rubli (przeszło 80000 guldenów). Mając tak ogromne fundusze do dyspozycyi — towarzystwo wzajemnego kredytu rozwinęło czynność swoją już w pierwszym roku na takie rozmiary, do jakich nie doszłoby ani za lat dwadzieścia, gdyby miało do zwalczenia taką ogólną nieufność i niechęć, z jaką u nas spotykać się muszą wszelkie usiłowania na polu pracy ekonomicznéj.

Ten świetny przykład Warszawy, wobec którego bledną rezultaty działalności niemieckich stowarzyszeń, powinienby dla nas stać się wzorem naśladowania. Oto pierwszorzędna polska instytucya finansowa, towarzystwo kredytowe ziemskie królestwa polskiego powierza czterykroć stotysięcy rubli towarzystwu świeżo powstałemu, aby tylko dać mu środki szybkiego rozwoju. Ileż to u nas trzeba starań, zabiegów, dyskusyi, narad i uchwał, ile trzeba podpisów poręczających za towarzystwo, aby uzyskać dziewięćkroć mniejszą sumę? A jest rzeczą wcale niesłychaną w Galicyi, aby którakolwiek instytucya finansowa z wyjątkiem ogniowego towarzystwa lokowała swe fundusze w towarzystwie zaliczkowem na sześć procent. Lwowska kasa oszczędności, pomimo że od pożyczek na hipoteki bierze 6%, — wymaga od towarzystw zaliczkowych 7% — bez żadnéj słusznéj przyczyny, bo przecież solidarna poręka jest gwarancyą co najmniéj również pewną, jak hipoteka, a zatem i co się tyczy stopy procentowéj towarzystwa przynajmniéj na równi z osobami biorącymi pożyczkę na hipotekę traktowaćby należało.

Nowe opłaty stemplowe.

Byliśmy przekonani, że ustawa z d. 21. maja 1873. zawiera wszelkie wymagania c. k. władz pod względem należytości stemplowych przez Stowarzyszenia opłacać się mających, że mianowicie wszelkie zapisy czynione w książeczkach członków (udziałowych) w przyszłości mają być wolne od opłat stemplowych. Przypuszczaliśmy bowiem, że mianowicie u stowarzyszeń zaliczkowych wszelkie zapisy czynione w książeczkach udziałowych podlegają postanowieniu §. 8. ustawy z d. 21. maja 1873., mocą którego są uwolnione od opłat stemplowych papiery manipulacyjne stowarzyszeń. Ministerstwo skarbu odmiennego jest zdania. Reskryptem z dnia 16. sierpnia 1874. l. 15.707 orzekło ono, iż znajdujące się w książeczkach udziałowych członków niektórych stowarzyszeń zaliczkowych poświadczenia odbioru wpłat procentów i umorzeń podlegają opłacie stempli według liczby taryfy *(Tarifpost)* 47 a. ustawy stemplowéj. Równocześnie zezwala ministerstwo skarbu, aby należytości za przyzwoleniem krajowéj dyrekcji skarbu były bezpośrednio opłacane.

Ministerstwo skarbu wychodzi z zapatrywania, że stowarzyszenia podlegają ogólnéj ustawie stemplowéj, a korzystają z niektórych ulg tylko co do tych czynności prawnych, które są w ustawie z d. 21. maja 1873. wyraźnie wymienione. Według zdania ministerstwa skarbu ulgi te są wymienione w §§. 3. i 5. wspomnianéj ustawy, i władza ta wnosi ztąd, że wszelki dokument prawny, za który nie opłaca się należytości zniżonéj według tych postanowień, podlega opłacie według ogólnéj ustawy stemplowéj. Według tego zapatrywania się żądają należytość stemplową według skali II. od wszelkich wpłat, procentów i umorzeń, o ile z odbioru takowych w książeczce udziałowéj się kwituje.

Ustawa z d. 21. maja 1873 miała właściwie przeznaczenie uporządkować sprawę opłaty stempla przez stowarzyszenia, co do całego ich wewnętrznego obrotu. Jeżeli zaś bywają tego rodzaju nowe podnoszone żądania, to jest to pierwszym dowodem, jak mało ustawa ta odpowiada pierwotnym zamiarom. Rzeczywiście rada państwa tak szybko obradowała nad przedłożeniem rządowem, że sprawozdania komisji wcale nie drukowano, a stowarzyszenia sposobności nie miały do wypowiedzenia swych przekonań. Nie wchodząc w bliższy rozbiór

stanowiska zajętego przez ministerstwo skarbu, możemy śmiało twierdzić, że interpretacja, jaką dziś raczą ustawę, po tem wszystkiem, co w 1873 r. radzono i mówiono w sprawie stemplowéj, nie odpowiada zamiarom Rady państwa. Musimy na późniejsze zostawić czasy wyjednanie rewizji ustawy téj jak i w ogóle całego ustawodawstwa dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Na teraz chodzi o to, aby stowarzyszenia, a specjalnie zaliczkowe, wobec takiej interpretacji unikały szkód zapomocą unikania ile możności wszelkich zapisów i pokwitowań, które mogą być podciągnięte pod reskrypt ministerstwa skarbu.

Reskrypt uznaje w ogóle wszelkie pokwitowania z odbioru (Empfangsbestätigungen) za podlegające opłacie. Zapis zaś w książeczce udziałowéj wtenczas jest pokwitowaniem, jeśli obok kwoty w skutek odebrania w książeczce zapisanéj dopisanem jest nazwisko odbierającego, a więc kasjera lub firma stowarzyszenia, przyczém zauważyć należy, że wyciśnięcie stampiglii uważanem jest za podpis, a tem samem zapis przemienia w pokwitowanie podlegające ostemplowaniu. Rozchodzi więc o to, aby gdzie tylko bezpieczeństwo przedsiębiorstwa na tem nie traci, unikać pokwitowań, w książeczkach udziałowych nic nie zapisywać, a jeśli się to dzieje, opuszczać nazwiska odbierających.

Są tu na względzie w ogóle tylko takie wpłaty, które czynią członkowie stowarzyszeń oprócz wpłat na udziały i wkładek oszczędności. Reskrypt ministerstwa skarbu oznacza przedewszystkiem jako podległe ostemplowaniu wszelkie spłaty procentów od pożyczek udzielanych członkom. Wszystkie niemal stowarzyszenia tak się urządzają, że procenta od pożyczek udzielanych lub prolongowanych pobierają z góry przy udzielaniu lub prolongowaniu tychże. Przy wypłacie pożyczki bywają przeto procenta strącane, prolongaty zaś udzielane bywają tylko za opłatą procentów z góry. Widocznem przeto jest, iż tu bez pokwitowania obejść się można — zapisy więc tego rodzaju nie mają na celu, by uchodziły za pokwitowania, ale tylko, aby skonstatować pewne dane, a każdemu z członków dać sposobność każdego czasu rozpatrzenia się w swym stósunku do Stowarzyszenia bez wglądania w jego rachunki. Byłoby to i na przyszłość bardzo pożądanem, polecamy przeto Stowarzyszeniom jak dawniej tak i nadal wykazywać procenta spłacone, wszystkiego jednak unikać, coby tego rodzaju zapisom nadawało charakter pokwitowania.

Reskrypt ministerstwa wspomina następnie o spłatach umorzenia (*Annuitätenzahlungen* — za wykazami lumorzenia). Tyczy się to takich Stowarzyszeń zaliczkowych które — wbrew naszéj opinji — udzielają pożyczek na hypoteki.*) W tym wypadku dłużnik niezawodnie zażąda pokwitowania na każdą uiszczoną ratę — a środek wyżej podany opuszczania firmy i podpisu na pokwitowaniu tu się zastósować nie da. Reskrypt ministerjalny jednak, może być rozciągniętym na wszelkie spłaty pożyczek a gdyby uznać można za słuszną podstawę, na której się reskrypt opiera, rozciągnięcie nieodwołalnieby nastąpiło. Jeśli jednak Stowarzyszenia udzielają pożyczek na weksle, pokwitowanie z odbioru stanowi notatka na wekslu zwróconym, a jednak dłużnik jest zapewnionym przed powtórnem ściągnięciem kwoty dłużnej, jeśli mu będzie weksel zwróconym nawet bez wszelkiej na nim adnotacji. I w tym więc wypadku zapis uskutecznionéj spłaty może być w książeczce uczynionym z opuszczeniem wszelkich nazwisk.

Reskrypt ministerstwa skarku mówi tylko o Stowarzyszeniach zaliczkowych dlatego, iż zawdzięcza on swój początek jakiemuś odosobionemu faktowi, wskutek którego było zapytywane. Wypowiedziane jednak w reskrypcie zapatrywanie może być stosowanem także do innych rodzajów Stowarzyszeń, a w takim razie podlegałyby wszelkie wpłaty nie będące ani udziałami ani wkładkami oszczędności opłacie stempli według Skali II. Tak więc n. p. w Stowarzyszeniach konsumcyjnych, które sprzedają towar na kredyt, podlegałyby spłaty sum kredytowanych opłacie stempla, jeśli przy poświadczeniach odbioru dodawane będą nazwiska; a przeto Stowarzyszenia konsumcyjne dobrze uczynią, jeśli zwrócą uwagę na reskrypt, jeśli w ogóle nie uważają za lepsze usunąć sprzedaż towarów na kredyt. Również zdarzać się mogą i w Stowarzyszeniach surowcowych budowniczych i t. p. tego rodzaju wpłaty, a przeto i te Stowarzyszenia, o ile bezpieczeństwo własne na to pozwala, powinny unikać pokwitowań, jeśli za dotyczący dokument nie opłaca się należytość bezpośrednio na mocy ustawy z d. 21. maja 1873.

(„Die Genossenschaft)

Rozmaitości.

— **Wezwanie.** Wskutek odezwy mojéj, umieszczonéj w nr. 36. Związku, którą upraszałem wszystkie stowarzyszenia do udzielenia mi dat potrzebnych do uzasadnienia i umotywowania memorjału do Rady państwa w sprawie podatków i stempla, otrzymałem dotąd

*) Zdaniem naszem ministerstwo nie miało tu na myśli pożyczek hypotecznych, ale pożyczki u nas zwykle praktykowane ,z warunkiem spłaty w ratach miesięcznych lub tygodniowych. *(Przyp. Red.)*

takowe tylko od trzech stowarzyszeń: Stanisławowskiego, Dombrowskiego i Samborskiego.

Upraszam przeto powtórnie wszystkie Stowarzyszenia o udzielenie mi następujących dat: jaka jest wysokość wymiaru podatków bez dodatków (ile możności osobno zarobkowego i dochodowego), ile wynosiły udziały, a ile kapitały obce w chwili wymiaru podatków a obecnie.

Zwracam uwagę, że Rada państwa a raczéj komisya jéj budżetowa pracę nad ustawą o reformie podatków już rozpoczęła, jeśli przeto memorjał w imieniu naszych stowarzyszeń przedłożony ma odnieść jaki skutek, należy z nim pospieszyć. — Szanowne stowarzyszenia raczą tedy mieć wzgląd na tę okoliczność i nie zwlekać z udzieleniem mi powyższych dat.

Zygmunt Medveczky
we Lwowie ul. akademicka l. 5.

Do opodatkowania towarzystw zaliczkowych. Ukazem z dnia 23. marca 1873. uwolnione zostały od wszelkich opłat rządowych wszystkie w cesarstwie rosyjskim i królestwie polskiem istniejące gminne kasy zaliczkowe i towarzystwa wzajemnego kredytu, których kapitał rzeczywisty jest mniejszy od 10.000. rubli (15000 złr. w. a.) Kiedyż my doczekamy się podobnego uwzględnienia.

Towarzystwa wzajemnego kredytu i gminne kasy zaliczkowe, posiadające wyżéj dziesięciu tysięcy, a mniéj niż trzydzieści tysięcy rubli, opłacają w Rosyi i królestwie polskiem opłatę handlową dla kupców 2. gildii oznaczoną; te zaś towarzystwa i kasy, które więcéj niż 30.000 rubli własnego kapitału posiadają, podlegają opłacie handlowéj na równi z bankami akcyjnemi. Tak więc towarzystwa i kasy, dopóki są w zawiązku, są zupełnie wolne od opłat, — gdy się zaś rozwiną, podlegają unormowanym opłatom. U nas przeciwnie — nietylko że towarzystwa i kasy od pierwszéj chwili istnienia bywają opodatkowane, ale jeszcze opodatkowanie to odbywa się dowolnie, ponieważ dotyczące przepisy prawne dostatecznych norm nie zawierają, tak, że c. k. władze finansowe w różnych stronach kraju najrozmaiciéj wymierzają podatki. W artykułach w téj mierze rozpoczętych dostarczymy kilka przykładów dość jaskrawych.

Ruch Stowarzyszeń.

Towarzystwa zaliczkowego we Lwowie.

Ttow. zar. z nieograniczoną poręką (ul. Akademicka l. 5.) sprawozdanie z obrotu kasy po dzień 3. października 1874.

I. Przychód:

	Przychód stan 30/9 1874	przybyło w paźdź.	stan z 30/10 1874.
1. Udziały członków	32.965.06	992.83	33.957.89
2. Wkładki na rach. bieżący	154.950.98	31.221.13	186 172.11
3. Wierzyciele wexlowi	28.300.—	17.000.—	45.300.—
4. Zwrot pożyczek:			
a) na skrypta i wexle	120.184.65	17.561.48	137.746 13
b) na zastawy	3.566.34	143.34	3.709.68
5. Procenta	12.009.46	1.308.15	13 317.61
6. Fundusz rezerwowy	2.918 82	62.—	2.980.82
7. Koszta założenia i administr.	584.98	54.15	639.13
8. Zysk z 1873 r.	3.489.03		3.489.03
9. Zwrot zaliczek procesowych	562.72		562.72
Gotówka z d. 1. paź. 1874.		1.599.83	
Razem	359.532.04	69.942.61	427.875.12

II. Rozchód:

1. Udziały członków	25.55	6 —	31.55
2. Wkładki na rach. bieżący	86.892.43	39.223 68	126.116 11
3. Wierzyciele wexlowi	18.300.—	5.000.—	23.300.—
4. Pożyczki:			
a) na skrypta i wexle	236.126.11	22.473.—	258.599.11
b) Na zastawy	2.—		2.—
5. Procenta	4.436.42	70.—	4.506.42
6. Fundusz rezerwowy	3.788.93	527.99	4.316.92
7. Koszta admin. i założen.	3.995.54	565.86	4.561.40
8. Zysk za 1873 rok	3.482.—		3.482.—
9. Zaliczki procesowe	883.23	37.77	921.—
Gotówka z d. 31. paź. 1874		2 038.61	2.038.61
Razem	357.932 21	69.942.91	427.875.12

Ogólny obrót kasy wynosi przeto **855.750 złr. 24 ct. w. a.** Od wkładek na rachunek bieżący opłaca Towarzystwo 6% rocznie, od pożyczek zaś udzielanych pobiera 10% obliczając pro rata.

Wezwanie od Patrona Związku Stowarzyszeń.

Statut „Związku stowarzyszeń“ nakłada na stowarzyszenia obowiązek opłacenia na wstępie do „Związku“ wpisowego w kwocie 10 zł. a. w. jakoteż opłacenia na rzecz Związku wkładek corocznie przez Walne Zebranie uchwalić się mających (§ 6. statutu.)

Stowarzyszenia już do Związku należące, które wpisowego dotąd nieuiściły, raczą takowe nadesłać pod adresem: Towarzystwo zaliczkowe we Lwowie ul. Akademicka l. 5.

Co do wkładek rocznych zaś Walne Zebranie d. 29. września b. r. ustanowiło takowe dla Stowarzyszeń zaliczkowych w wysokości $^1/_4$ % od czystego zysku według zamknięcia za 1874., dla Stowarzyszeń spożywczych i surowcowych $^1/_2$ ‰, dla produkcyjnych zaś $^1/_4$ ‰ od sumy zbytu towarów, oraz upoważniło Wydział do antycypacyi tych wkładek do 10 zł. w. a.

Stowarzyszenia do Związku należące raczą przeto wkładki od nich należne nadsełać pod powyższym adresem.

Wydawca **Z. Medveczky.** Odpowiedzialny redaktor **Dr. Tadeusz Skałkowski.** I. Związkowa drukarnia we Lwowie. Hotel Żorża.